

Obsah

1. Obecná psychologie

1.1 Všeobecně o psychologii	5
1.1.1 Psychologie jako věda	5
1.1.2 Předmět psychologie	5
1.1.3 Kontrolní test č. 1	13

1.2 Systematika věd

1.2.1 Systém věd	15
1.2.2 Systém pedagogických věd	15
1.2.3 Kontrolní test č. 2	18

1.3 Psychologické směry

1.3 Psychologické směry	19
1.3.1 Kontrolní test č. 3	27

1.4 Metody psychologie

1.4 Metody psychologie	28
1.4.1 Netestové diagnostické metody	29
1.4.2 Kontrolní test č. 4	36

1.5 Psychické procesy a stavy

1.5 Psychické procesy a stavy	37
1.5.1 Poznávací procesy	37
1.5.2 Citové procesy	50
1.5.3 Volní procesy	54
1.5.4 Pozornost	55
1.5.5 Paměť	57
1.5.6 Kontrolní test č. 5	60

1.6 Osobnost a její vlastnosti

1.6 Osobnost a její vlastnosti	62
1.6.1 Charakteristika osobnosti	62
1.6.2 Základní vlastnosti osobnosti	64
1.6.3 Poruchy osobnosti	74
1.6.4 Kontrolní test č. 6	83

2. Vývojová psychologie

2.1 Všeobecně o ontogenezi psychiky

2.1 Všeobecně o ontogenezi psychiky	85
2.1.1 Vymezení vývoje a jeho rysy	85
2.1.2 Činitelé vývoje	86
2.1.3 Zákonitosti vývoje	87
2.1.4 Stádia vývoje	88
2.1.5 Kontrolní test č. 7	92

2.2 Puberta

2.2 Puberta	93
2.2.1 Tělesný vývoj	93
2.2.2 Pohybový vývoj	93
2.2.3 Pohlavní vývoj	94
2.2.4 Psychický vývoj	95
2.2.5 Kontrolní test č. 8	98

2.3 Adolescence	99
2.3.1 Tělesný vývoj	99
2.3.2 Pohybový vývoj	99
2.3.3 Pohlavní vývoj	100
2.3.4 Psychický vývoj	100
2.3.5 Kontrolní test č. 9	104
3. Pedagogická psychologie	
3.1 Všeobecně o pedagogické psychologii	105
3.1.1 Předmět a úkoly pedagogické psychologie	106
3.1.2 Postavení pedagogické psychologie ve vztahu k psychologickým a pedagogickým vědám	107
3.1.3 Vztah pojmů: vývoj, výchova, učení	108
3.1.4 Kontrolní test č. 10	109
3.2 Psychologie učení	110
3.2.1 Pojem učení	110
3.2.2 Podmínky učení	111
3.2.3 Obecné zákony učení	115
3.2.4 Teorie učení	116
3.2.5 Druhy učení	119
3.2.6 Výsledky učení	125
3.2.7 Kontrolní test č. 11	129
3.3 Psychologie vyučování	131
3.3.1 Pojem vyučování	131
3.3.2 Psychologické základy didaktických zásad	132
3.3.3 Kontrola žáka	136
3.3.4 Hodnocení žáka	137
3.3.5 Neprospívání žáků	140
3.3.6 Kontrolní test č. 12	145
3.4 Psychologie výchovy	147
3.4.1 Pojem výchova, sebevýchova, převýchova	148
3.4.2 Psychologický cíl výchovy	151
3.4.3 Psychologické základy výchovných zásad	152
3.4.4 Psychologické prostředky na osobnost žáka	154
3.4.5 Formativní vlivy působící na osobnost žáka	157
3.4.6 Poznávání osobnosti žáka	168
3.4.7 Vztah mezi učitelem a žákem	171
3.4.8 Kontrolní test č. 13	174

4. Sociální psychologie	
4.1 Všeobecně o sociální psychologii	176
4.1.1 Předmět a úkoly sociální psychologie	176
4.1.2 Vztah sociální psychologie ke společenským vědám	177
4.1.3 Historické směry v sociální psychologii	178
4.1.4 Kontrolní test č. 14	180
4.2 Socializace osobnosti	181
4.2.1 Pojem socializace	181
4.2.2 Rysy nesocializované a socializované psychiky	183
4.2.3 Vznik a vývoj sebeuvědomění	186
4.2.4 Struktura sebeuvědomění	188
4.2.5 Sociální percepce	190
4.2.6 Efekty sociální percepce	191
4.2.7 Kontrolní test č. 15	194
4.3 Sociální skupiny	196
4.3.1 Sociální skupina	196
4.3.2 Sociální pozice, status, role	199
4.3.3 Sociální vztahy	202
4.3.4 Sociometrie	205
4.3.5 Skupinové normy	208
4.3.6 Skupinová konformita	209
4.3.7 Skupinové hodnoty	210
4.3.8 Kontrolní test č. 16	211
4.4 Komunikace	213
4.4.1 Pojem komunikace	213
4.4.2 Druhy komunikace	216
4.4.3 Technický model komunikace	222
4.4.4 Sociální model komunikace	224
4.4.5 Kontrolní test č. 17	226
4.5 Náročné životní situace	228
4.5.1 Charakteristiky náročných životních situací	229
4.5.2 Stres a frustrace	231
4.5.3 Techniky vyrovnávání se s náročnými životními situacemi	233
4.5.4 Rozvoj odolnosti k náročným životním situacím	242
4.5.5 Kontrolní test č. 18	243
5. Klíč k vyhodnocení kontrolních testů	244
6. Seznam literatury	256

1. Obecná psychologie

1.1 Všeobecně o psychologii

Pro studijní jednotku 1.1 jsou stanoveny následné výukové cíle:

Výukové cíle

1. Umět definovat:
 - psychologii jako vědní disciplínu,
 - předmět psychologie.
2. Umět vysvětlit:
 - determinovanost psychiky,
 - základní dimenze psychiky,
 - rozdílnost základních forem prožívání,
 - základní funkce psychiky.
3. Umět posoudit:
 - kterými obecnými problémy se psychologie zabývá,
 - přínos psychologie pro učitele.

1.1.1 Psychologie jako věda

PSYCHOLOGIE

Nejobecněji se psychologie vymezuje jako **věda o psychice**, tj. o duševním životě. Psychika (duševno) se na různé kvalitativní úrovni vyskytuje u výše vyvinutých živočichů, tedy též u člověka. Při takovém chápání psychiky se psychologie širě vymezuje jako **nauka o zákonitostech vzniku, vývoje a projevech psychiky vůbec a vědomí člověka jako konkrétné historické osobnosti zvlášť**.

Psychické jevy u člověka obvykle rozdělujeme na jevy prožívání (jeho vnitřní svět) a na jevy chování (jeho vnější projevy). Proto můžeme též psychologii úžeji vymezit jako **nauku o lidském prožívání a chování**.

Každý člověk uskutečňuje nějakou činnost, jedná a chová se určitým způsobem. Přitom veškeré své jednání a chování řídí (reguluje) v závislosti na tom, jak zná sebe samého a okolní svět, a jaký citový vztah si vytvořil k sobě a ke svému okolí. Tuto psychickou regulaci významně ovlivňují osobnostní vlastnosti člověka. Lze tedy také říci, že psychologie je **věda o psychické regulaci chování a jednání člověka a jeho vlastnostech**.

PSYCHIKA

1.1.2 Předmět psychologie

Za předmět psychologie je považována **psychika**, jako soubor veškerých duševních jevů. Tato je charakterizována těmito základními znaky: